

AKİDETÜ İBN DAKİKİ'L-İD

(عقيدة ابن دقيق العيد)

Şâfiî âlimlerinden Takıyyüddin Muhammed b. Ali b. Dakıku'l-İd'in (ö. 702/1302) akaide dair risâlesi.

Kâtip Çelebi tarafından İbn Dakıku'l-İd'e nisbet edilen (bk. *Keşfü'z-zunûn*, II, 1157) risâle ilâhiyyât*, nübüvvât* ve sem'ıyyât* ve imâmet konularından oluşur. Âlemin yaratılışı bahsi ile başlayan ilâhiyyât kısmında, hudûs delili açıklandıktan sonra Allah'ın sıfatları, yön ve mekândan tenzihi, istivâ*, irade hürriyeti, Allah'ın görülmesi (rû'yetullah*), kulların fiilleri ve Allah hakkında mecburiyet (vücûb* alellah) fikrinin reddi gibi konular anlatılır. Nübüvvât kısmında, peygamberliğin mücize ile ispatı, Hz. Muhammed'in nübüvveti ve Kur'an'ın i'câz* yönleri kısaca zikredilir. Risâle, nasrların bildirdiği ve aklın mümkün gördüğü sem'ıyyât konularını sıraladıktan sonra ilk dört halifenin fazilet zikri ve imâmetin şartları bahsiyle sona erer. Eserin bugüne kadar rastlanan tek nüshası Süleymaniye Kütüphanesi'ndedir (Şehid Ali Paşa, nr. 1803/3).

Sekiz varaktan oluşan risâlenin büyük bir kısmı Allah'ın sıfatları konusuyla ilgilidir. Ehl-i sünnet akidesini işleyen bu küçük risâlenin bilinen tek şerhi İbrahim b. Ebû Şerîf el-Kudsî'nin *el-İkđü'n-na-zîd* adlı eseridir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Dakıku'l-İd, *Âkıde*, Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1803/3, vr. 60^b vd.; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1157; *Hediyetü'l-ârifin*, I, 25.

YUSUF ŞEVKİ YAVUZ

AKİDETÜ İBNİ'L-ARABİ

(bk. AKÂİDÜ İBNİ'L-ARABİ).

AKİDETÜ İBNİ'L-HÂCİB

(عقيدة ابن الحاجب)

Mâliki âlimlerinden Ebû Amr Osman b. Ömer b. Hâcib'in (ö. 646/1248) akaide dair risâlesi.

Muhammed b. Yûsuf es-Senûsî (bk. *Umdetü ehli't-tevfik*, vr. 87^a), Kâtip Çelebi (bk. *Keşfü'z-zunûn*, II, 1157), İsmâil Paşa (bk. *Hediyetü'l-ârifin*, I, 655) ve Brockelmann (bk. *GAL Suppl.*, I, 539) tarafından

İbnü'l-Hâcib'e nisbet edilen risâle ilâhiyyât*, nübüvvât* ve sem'ıyyât* konularından oluşur. İmanın tarifi ile başlayan risâlede Allah'ın selbî, sübûtî ve haberî sıfatları selef ile Ehl-i sünnet kelâmcılarına göre özetlenir ve sıfât-ı hâliyyeye kısaca temas edilir. Allah'ın görülmesinin (rû'yetullah*) hak olduğu, bir görüşe göre Allah'ın vech, yed ve istivâ sıfatlarının mevcut olduğu, diğer bir görüşe göre ise mekândan müstağni olması gerektiği ifade edilir. İrade, rahmet ve rızâ sıfatlarından başka ke-rem sıfatının bulunduğu belirtildikten sonra kulun fiillerini Allah'ın yarattığı, hüsün* ve kubh* un şer'î olduğu, kulun amellerinin mükâfat ve ceza için gerçek sebep teşkil etmediği anlatılır. Nübüvvât bahsinde Hz. Muhammed'in mücize ile ispatlanan peygamberliğinin diğer peygamberler için delil teşkil ettiği belirtilerek ismet* sıfatının peygamberlikten önce de sabit olduğuna işaret edilir. Sem'ıyyât kısmında kabir azabı ve nimeti, cismanî diriliş, sırat, mizan, şefaaf, cennet ve cehennem gibi âhiret hallerinin gerçek olduğuna, ayrıca iman ve küfür meselelerine temas eden risâle imâmet konusuyla sona erer.

Büyük boy iki varak tutarındaki *Âkıdetü İbni'l-Hâcib*, delillere başvurulmadan düzenlenen bir eserdir. Selef ve halefin telakkilerini özetleyip ittifak ve ihtilâf noktalarını belirtmesi ve müellifin tercihlerini göstermesi bakımından önemlidir.

Kaynaklar *Âkıdetü İbni'l-Hâcib*'e dört şerh yapıldığını kaydeder: 1. Sübkî'nin *Şerhu 'Âkıdeti İbni'l-Hâcib*'i (bk. Zebîdî, II, 94). 2. Ebû Abdullah Muhammed b. Ebü'l-Fazl Kâsım'ın *Tahrîrül-me'tlib limâ tezammenethü 'Âkıdetü İbni'l-Hâcib*'i (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1702/1). Büyük boy yetmiş sekiz varak olan eserin girişinde akaid ve kelâm ilimlerinin tarifi, önemli kelâm terimleri, varlık ve âlem telakkileri, hadislere göre kâinatın başlangıcı açıklandıktan sonra risâle hadis, kelâm ve tasavvuf âlimlerinin görüşleri dikkate alınarak şerhedilir. Bu şerh, itikadî konuları her üç telakkiye göre açıklaması bakımından önemli bir eserdir. 3. Ebü'l-Abbas Ahmed b. Muhammed b. Zekerıyyâ et-Tilimsânî'nin *Buğyetü't-tâlib fi şerhi 'Âkıdeti İbni'l-Hâcib* adlı şerhi. 4. Ahmed b. Abbas b. Ebü Mindel el-Vehrânî'nin *Buğyetü'l-hâtır ve ğunyetü'n-nâzır 'alâ 'Âkıdeti İbni'l-Hâcib*'i.

**Akıdetü İbni'l-Hâcib* (Süleymaniye Ktp., Şehid Ali Paşa, nr. 1702/2, vr. 79^b-80)

